

LiBeRtE
yayınları

Kalkan, Buğra, *Frederic Bastiat'ın Siyaset ve Devlet Anlayışı*, Ankara: Liberte Yayınları, Aralık 2016.

frederic bastiat'ın

Siyaset ve Devlet Anlayışı

Buğra Kalkan

LiBeRtE

Frederic Bastiat'ın Siyaset ve Devlet Anlayışı

Buğra Kalkan

* Bu eser, yazarın, *Frederic Bastiat'ın Siyaset Felsefesi ve Devlet Anlayışı* adlı yüksek lisans çalışmasının kitaplaştırılmış halidir.

ISBN 13: 978-605-9823-15-9

Liberte Yayınları® / 199

1. Baskı: Aralık 2016

© 2016, *Liberte Yayınları®*

Tüm hakları saklıdır. Tamamı veya herhangi bir parçası, hiçbir şekilde fotokopiyle veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yayınevimiz bunu yapanlar ve buna teşebbüs edenler hakkında, kanuni takibat yaptırma hakkına sahiptir.

Yayın Editörü: **Hasan Yücel Başdemir**

Sayfa Düzeni: **Enes Hayati Murat**

Kapak Tasarımı: **Muhsin Doğan**

Baskı: **Tarcan Matbaası**

Adres: Zübeyde Hanım Mah. Samyeli Sok. No: 15, İskitler, Ankara

Telefon: (312) 384 34 35-36 | Faks: (312) 384 34 37 | Sertifika No: 25744

LIBERTE
yayıncı grubu

Adres: GMK Bulvarı No: 108/16, 06570 Maltepe, Ankara

Telefon: (312) 230 87 03 | Faks: (312) 230 80 03

E-mail: info@liberte.com.tr | Web: www.liberte.com.tr | Sertifika No: 16438

Liberte Yayınları® Liberte Yayın Grubu'nun tescilli bir markasıdır.

Buğra Kalkan

2004 yılında Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olan Kalkan, 2013 yılında yine aynı üniversitenin Sosyal ve Siyasal Anabilim Dalında "Klasik Liberalizm Geleneğinde Kendiliğinden Doğan Düzen Kavramının Gelişimi" başlıklı tezini vererek doktora eğitimini tamamlamıştır. 2010 yılında YÖK Tez Araştırma Bursu ile Arizona Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne gitmiş olan Kalkan, 2015 yılında TÜBİTAK bursu ile King's College London Politik İktisat Bölümü'nde doktora sonrası çalışmalarına devam etmiştir. Kalkan, halen İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde yardımcı doçent olarak çalışmaktadır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
FRANSA VE FRANSIYIZ DEVRİMLERİ: BİR FİLOZOFUN HAYATINI ŞEKİLLENDİREN SİYASİ OLAYLAR	15
1. Eski Rejim ve Fransız Devrimi Üzerine Bazı Düşünceler	18
1.1. Fransız Devrimi Öncesinde <i>Fransa'nın Sosyo-Ekonomik Durumu</i>	18
1.1.1. Fransa'da Feodal Tabakalar ve Sosyal Hayat	19
1.1.2. Ekonominin Merkezileştirilmesi	24
1.2. Devrime Doğru	26
1.3. Devrim ve Getirdikleri.....	29
1.3.1. Rasyonalist Tepki.....	30
1.3.2. Totaliterleşen Yönetim.....	30
1.3.3. Yok Edilen Piyasa	33
1.4. Devamlılık ve Kopukluk	36
2. Frederic Bastiat'nın Hayatı ve Bu Dönemde Yaşanan Siyasal Gelişmeler	37
2.1. Fransız Yönetim Geleneği Devam Ediyor: <i>Napoleon ve Diğerleri</i>	38
2.2. 1830 Devrimi	41
2.3. Richard Cobden ve Tahıl Yasası Muhalifleri	44
<i>Birliğı (Anti-Corn Law League)</i>	44
2.4. Cobden ve Bastiat	47

2. 5. 1845 ve Sonrası: 1848 Devrimine Giden Yol.....	49
2.5.1. Serbest Ticaret Dernekleri ve Paris Serbest Ticaret Derneği.....	50
2.5.2. Serbest Ticaret Hareketinin Başarısızlığının Nedenleri.....	53
2.5.3. 1848 Devrimi	54
2.5.4. Milletvekili Olarak Bastiat	61
2. 6. Bastiat'ın Son Günleri	64
2. 7. Sonuç.....	65

FREDERİC BASTIAT'IN GÖRÜŞLERİNİN FELSEFİ ARKAPLANI

67

1. Gençlik Yılları.....	67
2. Fransız Öncüleriyle Tanışması	68
3. Bastiat'da Yöntem	69
4. Bastiat Üzerine Yorumların Çeşitliliği	71

FREDERİC BASTIAT'IN SERBEST TİCARET SAVUNUSUNUN LİBERAL SOSYAL VE SİYASAL TEORİDEKİ YERİ

75

1. Üretimin Amacı Tüketimdir: Emeğin Araçsallığı Problemi	77
2. Sınırsız Piyasalar: Karşılaştırmalı Üstünlük Yasası.....	81
3. Bolluk ve Fiyat	83
4. Karşılıklılık: Şartları Eşitleyelim	87
5. Yağma: Kişisel Çıkarın Yanlış Yönlendirilmesi.....	92
6. Teori ve Uygulama: İktisatta Hiçbir Mutlak İlke Yok mu?	99
7. Ulusal Hâkimiyet, Serbest Ticaret ve Savaş	104
8. İki Farklı Serbest Ticaret Savunusu: Faydacılık ve Ahlâkîlik	112

FREDERİC BASTIAT: SOSYAL AHENK TEORİSİYENİ

117

1. Birey ve Toplum	120
1. 1. Doğa Durumu, Toplumsallık ve Mübadele	121
1. 2. Kişisel Çıkar, Özel Mülkiyet ve İş Bölümü.....	123
1. 3. Bastiat'ın Emek-Değer Teorisine İtirazı.....	128
1. 4. Sorumluluk Duygusu.....	132
1. 5. Rekabet	135

1.6. Sermaye.....	140
2. Bastiat'da Doğal Düzen ve Doğal Haklar	147
2. 1. Doğal Düzen ve Yapay Düzen	153
2. 2. Ütopist Sosyalistler.....	155
FREDERİC BASTİAT'NIN DEVLET FİKRİ	163
1. Hukuk Nedir?	163
2. Yasal Yağma.....	164
3. Bastiat'nın Demokrasi Eleştirisi	167
4. Özel ve Kamusal Hizmetler Arasındaki Farklar	169
5. Devlet Yanılsaması	172
6. Devlet, Devrim ve İnsan.....	174
7. Bastiat'nın Devlet Fikrine Liberteryen Bir Eleştiri	176
SONUÇ	181
KAYNAKÇA	191

GİRİŞ

CLOUDE FREDERIC BASTIAT, 19. YÜZYILIN İLK YARISINDA yaşamış en etkili liberal iktisatçıdır. Eserlerini 1844-1850 arasında vermiş olan Bastiat, iktisadın yanında gazetecilikle de uğraşmış ve 1848 Meclisi'ne milletvekili seçilerek finans komitesine başkanlık etmiştir. Gazetelerde ve dergilerde yazdığı yazılarda iktisadî ilkeleri sade bir dille günlük siyasî olaylara uygulayarak geniş bir kitleye ulaşmayı başarmıştır. Bastiat'ın bu hızlı çıkışı onu Fransa'daki liberallerin önderliğine yükseltirken, sosyalistlerin ve devletçilerin de ona muhalefetine neden olmuştur. Devletin toplumsal ve ekonomik hayata müdahalesi karşısında büyük bir endişeye kapılan Bastiat, Fransa'daki ilk serbest ticaret hareketini başlatmış ve Meclise girdikten sonra da bu özgürlükçü tavrından hiç taviz vermeden çalışmalarına devam etmiştir.

Bir düşünür için çok kısa bir zaman dilimi olan altı senede hem güçlü teorik eserler ortaya çıkartmış hem de siyasî ve kitlesel hareketlere önderlik etmiş biri olan Bastiat şüphesiz önemli bir tarihi figürdür. Siyasî açıdan bakıldığında o, Fransız laissez-faire geleneğinin içinde yer alan biri olarak tanımlanabilir. Klasik liberalizm içindeki laissez-faire geleneğinin tavizsiz bir üyesi olan Bastiat, felsefî öncülerinin bir adım ötesine geçerek laissez-faire'ye dayalı tutarlı bir sosyal ve siyasî teori geliştirmiştir. John Locke, Jean Baptiste Say ve Adam Smith'in görüşlerini bir potada eriterek devletin toplumsal hayatta oynaması gereken rol üzerine güç-

lü bir tez ortaya koymuş olan Bastiat, bu özgün katkısıyla klasik liberalizmin felsefi kurucuları arasındaki yerini almıştır. Bu büyük düşünürün siyaset felsefesini ve devlet fikrini detaylı bir şekilde ele alarak Türkçe literatüre bir katkı sağlamak bu tezin amacıdır.

Çeşitli sebeplerle iktisat literatüründe kendine zorlukla yer bulmuş olan Bastiat'ın, Türkçe literatürde neredeyse hiç zikredilmemiş olması şaşırtıcı değildir. Adam Smith'i laissez-faire iktisadının önderi sayan bir iktisat anlayışının Bastiat'ı marjinal bir yazar olarak görmesi doğaldır. Ancak, büyük bir siyasi geleneğin felsefi kurucularından sayılan bir düşünürün fikirlerini araştırmanın önemi ortadadır. Ayrıca, Bastiat'ın ölümünün ardından yüzelli yıl geçmiş olmasına rağmen siyaset felsefesinde tartışılan problemlerin ve günlük siyasi hayatta yaşanan olayların mahiyetinin çok da fazla değişmediği düşünülürse, geçmişten günümüze çok önemli tespitlerde bulunmuş olan Bastiat'ın önemi bir kez daha ortaya çıkar. Toplumsal ilişkilerin temel güdüleyicisi nedir? Kamusal ve özel alanın sınırları nerede başlar, nerede biter? Hukuk nedir? Bunlar ve benzer sorular hâlen tartışılmaktadır ve bundan sonra da tartışılmaya devam edecek gibi görünmektedir. Tüm bu sorulara Bastiat'ın perspektifinden yaklaşan bir çalışmanın Türkçe literatüre bir katkı sağlama şansı olabilir.

Tez üç kısımdan oluşmaktadır. Bir düşünürün fikirlerini kavramak onun yaşadığı dönemin sosyo-kültürel yapısını ve tarihsel arkaplanını da anlamayı gerektirdiğinden, tezin ilk kısmında, Bastiat'ın yaşadığı dönemin Fransası Bastiat'ın hayat hikâyesiyle birlikte anlatılmıştır. 18. yüzyıl Fransasının tarihi 19. yüzyıl Fransa'sının merkezî-devletçi siyasi yapısını çok etkilemiştir. Bastiat'ın bu devletçi zihniyete karşı büyük bir kişisel mücadele verdiği hatırlanırsa Fransız Devrimi'ni de içine alan 18. yüzyıl Fransız siyasi tarihini incelemenin önemi daha da anlaşılır. Tezin ikinci kısmında Bastiat'ın siyasi ve iktisadî görüşleri ayrın-

tılı bir şekilde incelenmiş ve filozofun klasik liberal gelenek içindeki yeri ve önemi tartışılmıştır. Tezin son kısmı ise, tamamen, Bastiat'ın devlet fikri üzerine odaklanmıştır. Bastiat'ın devlet, hukuk, kamusal ve özel sektör ayrımı hakkında yazdıkları sistematik bir şekilde ele alınmış ve devlet üzerine düşünceleri bütüncül bir şekilde anlatılmıştır.

Frederic Bastiat'ın görüşleri incelenirken yazarın kendi yazılarının yanında onun en fazla etkilendiği filozofların fikirleri ve eserleri de incelenmiş, bu düşünürlerin bağlı oldukları felsefi gelenekler ana hatlarıyla ele alınmıştır. Bastiat'ın fikirleri genellikle klasik liberal ve liberteryen siyaset ve iktisat geleneği içinde incelenerek eleştirilmiştir. Ancak, serbest ticaretle ve toplumsal hayatın işleyişiyle ilgili konularda farklı siyasî akımların tezleri üzerinde de durulmuş ve bu görüşlerin Bastiat'ın fikirleriyle olan farklılıkları ortaya konmuştur. Bu tutumun tezin amacına en uygun yöntem olacağı düşünülmüştür. Farklı fikir akımlarının Bastiat'ın tezlerine itirazlarını ele almak, tezin konusunu Bastiat'ın fikirlerinden liberalizm eleştirisine kaydıracağından ve tezin amacını fazlasıyla açacağından benimsenmemiştir. Ayrıca, Bastiat'ın fikirlerinin tartışılmasından önce klasik liberalizmin ilkeleri ve temelleri üzerine bir incelemenin yapılmasının, liberalizmin felsefi babalarından sayılan bir düşünürün fikirleri tartışılırken füzuli olacağı düşünülmüştür. Frederic Bastiat'ın fikirlerinin Türkiye'de ilk kez sistematik bir şekilde inceleniyor olması Türkçe literatürün ve kaynakların bu konuda çok zayıf olduğunun bir göstergesidir. Bu yüzden tez çalışmasına yeterince kaynak bulmak için basılı kitap ve makaleler yanında internetten ve sanal kütüphanelerden de yoğun şekilde yararlanılmıştır.